

Katolikoaren egintza politikan

Joan Mari Torrealday

Medioak aintzat artzea zaizu emen kokka. Bidea bidetzat jotzea, alegia. Gizarteko erakunde ta egiturak bideak besterik ez dira kristautodotriñan. Xedea gizona da. Sobera dakigu frankotan ez dela ain erreza Kristianismuaren egi au soilla ta garbi ikusi ahal egitea. Bista lausotu-edo egiten zaigu antza...

Elizaren dotriña sozialaren oin ta arria giza-pertsonaren dignidatea da, bidezko denez. Praktikan, Elizaren dotriña guziak beti jo oi du gizonaren kristau konzeptura. "Gizona, bizi sozialaren objetu ta elementu pasiboa izan bearrean, aitzitik, bere sujetu, oiñarri ta xede da; eta olan izan eta iraun egin bear du" —Pio XII-gnak—. "Eleizaren dotriña onen lehen-prinzipioak dio gizona dela alabearrez erakunde sozial guzien fundamenteu, kausa ta elburua" —Joan XXIII-gnak—.

Agi denez, katolikoaren egintzaren objetibua eta jo-muga ezin ditezke instituzioak ta egiturak berak izan. Gizona baiño. Orregatik ain zuzen ere, gizarte-erakunde ta egituretan lan egin bear dugu guk kristauok, instituzio oiek berak gizonen oztopo edo laguntza izan lekizkieken era ta neurrian. Katolikoaren egintzak ortara jo bear du, ba: egi-

Katoliko izatea ez da arrazoi politikari iges egiteko.

Baizik kontrara.

Ala ematen du aditzera Mater et Magistra-k, dionean ba-ze kristauak munduko zeregiñetan beren langintza gutxitu barik, berriztu ta botere-etsuago egin bear dutela.

turaok eragozpide barik, lagun de-
zaiotela gizonari bere perfektasune-
rako. Zuzen zuzen doa au askok
uste izan dutenaren kontra. Garbi
erakusten baitu etzaiola gizonaren
destinoari igual erakundeak nola-
nai eratuak izan ditezen. Bai zera
egial!

Egitura batzuk lagun lezaiokete
ta beste zenbait estorbu gogor izan
ere bai. Pio XII-gnak dio, gaifera,
ba zirkunstantzi batzuetan **ezina** egi-
ten zaiola gizonari kristau bizitza.
Jakina, Aita Santuak eztu esan nai
zifnezko heroismuakin ere ez leza-
kela inork situazio ta egokera guz-
tietan kristau ideal ori praktikatu.
Beste au baizik: zirkunstantzi ba-
tzuetan gizakumea, geienbat, eztela
gauza heroismu ori burutzeko. Izan
ere, nola jabetu diteke giza pertso-
na bere dignidadeaz, baldin lana ez-
pada bizi dedin medio bearrezkoak
emateko titulu? Eta nora joango
ginake nork bere burua landu ta
perfektasunera eraman bear duela
esaten, kultura alorrerako bideak
zarratuak bazaizkie langillei? Ma-
kina bat olako exenplo ekar gene-
zake!

Eta ontasun onek guztiok total
izpiritutarrak direnez, ba-dugu nun
lanari ekin. Ain zuzen ere, kristau
guzien eginbear derriorrekoea da
gizarte-egitura oiek eboluzio laister
bat lor dezatela, gizakume guztien
munduko ta betiko destinoan eragi-
pen bizia dute-ta.

Au ola, ez da errez ulertzekoa as-
kok egin oi duten arako galdera:

ba al dugu, guk kristauok, zer-egi-
fik politika ta sozial eremuetan?
Gizonaren buruan beti erne da ten-
tazio zahar au; danetatik zaharre-
na ta arriskuetsuena, manikeotarra.
Lainoz-gaifetiko kristianismu bat
egiten ibilli gera, munduari bildur
artu diogu, eta gure "erlijioa" loi
etzekigun amoreakgatik errealitya-
tearekiko ikutu guztiak aldentutzea
zela bide bakarra uste izan gen-
dun. Sagarraren arako kontu ura:
sagar onar aparte, etzitezen usteldu
ustelen aldamenean. Jaso dugu gu-
re konportamentu onen fruitu ego-
kia, bai. Gaurko kristau askoren
aidean dagoen kristianismu loka ori,
abe ta zimentarri bakoea, zer da, ba,
ori ezik? Esandakoea.

(Oar bat, argigarri lez: Eztabai-
da-gai izan bada ere Pacem in Ter-
ris-ko "kristau" orrek nortzuk di-
ren, katolikoak ala kristauak jene-
ranean, geienak bigarren au onar-
tzen dutela uste dut. Nik ere bai,
emen). Noan arira.

Ba-dire defendiduko liguketenak
politikan ez dagola sartzerik, ze po-
litikak betiere injustizia ta beste
anitz pekatuetara bultzatzen gaitu,
ezin bestean. Afirmazio au zuritu
naiean eman dire arrazioiak ugari.
Batzuk bakarrik emango ditut,
agergarritzat-edo. Labur:

1.—"Grupo de presión" edo dire-
lako oiek komunzki interes propioen
gose amorru dire, eta ez diete prin-
zipio moralei batere kasurik egiten.

2.—Aginteak betiere koakzioa da-
rama-ta, ezin du zuzena izan. Eta

Estaduak berak ere etekin propioak lortzera du joera, besteenak bost ajol zaizkiolarik.

3.—Bizi politikoa parte-artze aktiboak postura imoralak artzera garamazki, prinsipio moralei lotu gakizkiela teorian defendi arren.

4.—Kristianismuaren izenean politikan eskuartzeak egiunean, konpromisoan jartzen du derrior Elizaga opingarrietan, eztabaida-gai diren eremuetan aukera-libertadeari milla traba jarriaz. Eta Elizaren prinsipioak direlakoan besterik eman.

Ba-daukate noski egiantza ta arrazoiki kutsua. Eta, askotan, osoa ere bai. Baña uste dut ez tugula zertan ain muturrera abiatu bearrik. Ez al da, ba, posible, emen ere, Eskolastikoen zorioneko "in medio est virtus" ura?

Laugarren puntuari narraikio orain.

Ori defenditzen digutenak zer esan dezaiguketan aisa da konprenitzen. Zera: kristauak **kristau bezala** ez dutela politikan sartzerik. Guk ezin dezakegu onart aburu au. Egia da eman direla geiegikeri ta abusoak puntu ontan. Asko, agian. Baña nori kulpatu bear zaio ori? **Kristau bezala** jokatu dutelako izan ote da, gero?

Gai ontan komeni da kriteriu objetibu ta subjektibua bereiz ditza-gula.

Katolikoetatik inork afirmazioen bat rebelatutzat jo badeza, artze-ko obligazioan dago olakoa. Eztu

eskubiderik, ordea, beste edonori artu arazteko. Kriteriu objektibua falta baita. Kriteriu objektibu ori, ain zuzen ere, Elizaren agintea da. Objektibuki, Elizaren autoritateak xoilik beartu gaitzake dotrifia bat artzera.

Ba-ditu onek bere gaiztasunak kaso bakoitzean praktikara eraman bear dugunean. Ortik sortu da, ain zuzen, objezioa. Baña dudarik ez tut guk geuk bear bezala jokatu ko bagenu, ez litzaiokela konpromiso arriskurik Elizari sortuko. Zer gerta oi da, orduan?

Maizenik, tentazio gogorra izan da politikan ari diren katolikoentzako beren politika-konportamendua Elizaren autoritatean finkatu gura. Zelestina bat biurtuaz Elizaga Ama. Eta kristau ideala balitz bezala eman oi dute berea, beren arerioak Kristianismuarenak egifiaz: zeozer txarrik balego, komunistak-edo kulpatu bear. Topikoa egin da onezkerota. Ez al zen ba, olakorik ezer gertatu inoiz Trujillo-ren garai bateko Santo Domingo-n? Konstantino-ren garaitik asi-ta, istorioaren zear, zenbat kalte ez ote dio Elizari sufri-arazi olako konportamendua...

Laugarren puntuari dagokion opinio ori defenditzen dutenak galde-tzen digute ea zeren amoreakgatik jo bear dugun guk, kristau geranez, politikara, arriskuak ain andiak izan nikan?

Erantzuteko Pio XII-garrenaren itzak erabiliko ditut:

“Derriorez eta betiere giza-bizitzak —bai partikularrak bai ta sozialak— Kristo-ren lege ta izpiritua-kin topo egiten du; ortik datoz, alabearrez, apostoladutza erlijioso ta egintza politikoarekiko ar-emanak. Politika itzak —bere esanai zuzenean— ez du esan nai erriaren, **polis**-aren, onerako kolaborazioa besterik. Erriaren delako onak, ordea, edatze zabala du, eta, beraz, **polis** alorrean garrantzi andiko legeak eztabaidatu ta eman ere egin oi dira: ezkontzari, familiari, umeari ta eskolari dagozkienak, adibide batzuetara xoillik mugatzearen. Ez al dire, gero, arazo auek erlijioari interesa zaizkionak batez ere? Utz dezakete indiferente ta apatiko apostolu bat?”

Egintzara beartzen gaitu Kristautasunak. Or eztago bueltarik. Eztugu onekin esan nai, alere, kristauak oro politikariak izan bear luketarik, ez. Politika-joera bokazioa baita.

Beno, bafia gaia tajuz erabiltzeko “politika” itzekin zer adirazi nai du dan noan aditzera, aurrera pasa orduko. Ara: administrazio publikoa eta ekonomi, sozial ta politikako erakundeak. Esanai zabalxea, ba.

Politikan ekin bearra ametituta ere, beste problema bat presenta dakiguke, onekin zerikusi ba-duena. Alegia: nundik, eta nola egin bear dugun lan ori.

Gaur ez dago dudarik, *Pacem in Terris*-ek dionez, gaur gizarteko egitura ta erakundeen “barrutik” egin

bear dugu lan. Barruan sartu ta eragikor jardun. “Mundua”-ren urbilletik ibilli bear dugula esan nai dut. Areago oraindik: “mundu” orren barruan eta sakoneran, andixik bakarrik da posible mundu au aldatzea-ta.

Amesa ta utopia dela uste dut ifioiz esan den arako ura, alegia: “katolikoentzako mundu aparteko bat egin bear genukela, gu geuretara bizi ahal gaitezen”. Nola, bai-fia? Ba alaxe: katolikoentzat eskusiba den mundu txatxar ortan, be-rrerzko serbizioak oro arki genitzake. Unibersidadeak, eskolak, bankuak, klinikak. Eta zinemak.

Bai dela au utopia uts eta ustela! Esan ere olakorik! Besterik dio Aita Santuak: geuk sartu bear dugula, buru biotz ta guzti, or munduan, ortik egin ahal ditzagun, etika natural ta kristauaren arabera, gizarte-egiturak. Eta adibide gisa, nik uste, eginkizun batzu dakar-zki *Pacem in Terris*-ek. Zerauek: Sindikatoak, langintza-bazkunak, se-guruak, kultura-lanak, politika, sen-dagintza, jolasbidea, etabar.

Munduko estrukturak oberantza eramateko lan ontan, beti aurreran-tza egin bear dugu, guzia eginda dagoanik ifioiz pentsa gabe. Ez de-zakegu guk ifioiz esan: gureak egin dik! Kristauak izan bear luketelako gizartean artega ta urduritasun sar-tzalleak. Ikus zer dela ta: Gizar-tea kristau egitea da gure lana. Jesus bakarrik izan zen kristau perfetoa. Eta guztiok, bera gera-

nez. Ezin gaitzake, ba, loak artu ta ezin gindezke bidez geratu arik eta Kristo-ren pare izan artio. Noiz ortaraino eldu, ordea? Egia esan, ifioiz ere ez. Bafia ori ez da motibua obetze-lanari uzteko. Aldrebes baiño.

Gizonarekin gertatzen dena, orobatsu, gizartearekin ere, aldeak alde. Paskal-ek dionez, gizartea ezta-lako gizon bat baiño, beti dirauena ta etengabe ikasiz dijoana. Soziedade bat, ba, ezin da izan sekula gizarte "kristaua", itzak duen sentidu absoluto ta akabuan. Kristau idealaren karakteristika bat, izan ere, bera baitan perfektasunerako amaibako eskabide ta esijentziak edukitzea baita.

Arrisku bat sor dakiguke fite, ori ola dela jabetzen geranean. Bai, Kristianismuaren amaibako eskabide orrek nagitasun ta pesimismu gaizkor bat eman dezaiokete giza-kumeari. Baldin ifioiz burutu ezin bada gizartearen naikunde ori, zer dela-ta lan egin bear guk? Kontuz, ezpaita galdera zuzena. Or bai-datza **meliorismua**-ren leloa. Gizarteko egitura ta erakunde oiek, ba, ifioiz perfetoak egin ezin badira ere, bederen obeak, askoz obeagoak egin gindezke. Egin bear ditugu.

Munduko gure egintzan nola babilio izpiritualei atea zabalago idiki, ala instituzio ta egitura beren xedea obe ardietsiko dugula esan zigun MM-k. Bistan da onekin ez-tuala esaten munduko zeregiñak be-

rez egin ditzakegunik. Munduko beste gizonen antzera, guk ere berdin landu bear dugu gere burua, gero gizartean influentzia egin ahal dezagun. Lehendabizi, ordea, fedea-ren argi zerutarra ta ona egiteko naikunde beroa erantsi bear dizkiogu gure egintzari. Orrek gidatu ta zuzendu bear gaituzte. Eztu onek esan nai, alere, eztugula beste ezere-n bearrik.

Egia da, bai, katolikoaren egintzak ez-tuala ez buru ta ez buztanik bi kondizio oiek gabe. Eztu izate arrazoirik. Baiña gizarte-instituzioetan tajuz lan egin ahal dezagun, arrazoiaren arabera, derriorekoa da bete ditzagula beste kondizio batzuk ere. Beste edonork bezalaxe "jakitez ta teknikaz gai ta langintzarako trebe" izan bear dugu. "Katoliko" titulu utsa ez da gauza, egunean, gizarteko erakundetan sarrera eman ahal dezaigun. Eta obe ola; ezpabe, lehen bezala, zenbat egintza Elizarentzako lotsagarri ta kaltegarri ikustera bear-tuak gifiñake! Katoliko izen ori ez da ezer auzi ontan. Ifioiz izan da. Orregatik-edo diosku Joan XXIII-gnak alegindu gaitzezela munduko zeregiñetarako gai ta gauza izaten.

Munduko gure zeregiñetan gauza bakoitzari dagozkion legeak eta berarizko egite-arauak betetzen saiatu bear dugu lehenik. Pacem in Terris-ek dio ia itzez-itze.

Garrantzi luzekoa deritzat alber-

tentzi oni. Anitz pekatu egin dugu, egin ere, guk katolikuok puntu on-tan-eta. Askotxok uste izan dute beren lehenbiziko eginbearra in-fluentzi zeukaten egituretan erlijio-igortzi azaletiko bat ematea zela. Okerretik zoazte —diotse Aita San-tuak—. Zeren zuen lehen-eginbea-rra besterik da, ots: egitura ta era-kundeei berai dagozkien gaiak ta in-darrak erabillita, beren xede apar-tekoak burutu ditezen alegiñak egin, bide ortatik giza-perfektasune-rako lagunduaz. Egunean kristau izenari bortxa egiteko auxe dela bi-de bakarra esango nuke.

Ez al duzue ezagutu eskolak edo-zelan preparatu ta eman arren, kristau dotriña buruz zekitelata kontentu geratzen ziren maixurik? Ba-dire seigarren mandamentu-kon-tuak zuzen badoaz joan, konforme diren erri-agintariak, beren menpe dauzkaten egitura sozialak sufri-gaitzak izanikan ere. Arki genitza-ke lansari bidezkoa barik (ordez), langillei ejerzizio izpiritualak edo sasi-saritxo bat edo beste eman oi dizkieten ugazabak.

“Katoliko pratikanteak” direla ori. Seifñalea da orren kristautasu-nak eztuala txakur txiki bi balio. Benetako Kristianismutik urrun da-biltz olakoak, naiz-ta medalla asko paparrean kokatuta erabilli. Lehen-bizi obligazioa ta urrengo debozioa esan oi da. Eta arrazoiaz. Ori da emen ere lege nagusi. Egia aitortu, aski da nunbait obligazioa, obrazko kristianismua, baldin praktikan be-

te badeza, eguneroko bizi-moldea-ren artuemanetan **giza-legez** bete betean jokatuaz. Etzalo ifiori eska-tzen, ba, gizarte-egituretan prediku-ak egiten asi dedin. Obrak eta tes-timonioa, ori da gaurko munduak eskatzen diguna.

Gauza neiko arrarora gertatzen da sarri, Euskal erria exenplo, kristau fede zaharreko erri batzuetan. Ze-rra, bertako gizarte egitura ta era-kundeak eztauke kristau-zentzu ta irizpiderik ia batere. Ta ori lege oiek eraikitzen kristau-sinismendunak ibilli direlarik. Zer dela-ta gerta diteke ori? Nun arki genezaizkioke orri azken-sustraiak? Kaso bakoit-zean eta indibiduo diferenteetan zerbait aldatuta, segurasko. Baña edozein modutan ere, sinismena eta biziera publikoa bat ez-etortzean. Fede ta bizierak desakordu bat du-telako tartean, kraskadura bat bai-litzan.

Gure artean beste problema bat ere pasetan da. Bear bada beste orren zergaitia. Onek esplikatzen baitu zergaitik gerta diteken siñis-mena-ta biziera publikoaren arteko desakordu ori. Onatx problema au: Beren bizi partikularreko goraberak eskabide gorri ta latzetan planteatzen dituzten katoliko oiek berak ere, agian, gero, itsuak dire oso ikusteko beren menpean dauden gi-zarte egiturak benetako injustitzi sufritueziñean nola diren. Eta ezta arritzekoa. Milla bider errezago bai-tzaie debekatutako gutizi ta naikun-de batzuk alde bat uztea, elizan li-

mosnatxo bat luzatzea, are irabazpide batzuei uko egitea, beren egokera ekonomiko-soziala oro alda lezaieketen egiturei ausartki aurreematea baiño, erreformatuaz, alegia. Oso zailla dela aitortu bear da. Baiña kristauki gauzei begiratu arin bat egiten badiegu ere, derriorezkoa denik eztut dudatzen, ze olako kristauak dezaiokeke Elizari ainbeste komunistak baiño kaltegeiago egin. Eskandaloa bide.

Eman duguna da arrazoi bat, ezpairik gabe. Beste bat ere eman dezakegu, Pacem in Terris-ek damaguna ain zuzen. Dio ba-ze kristauak eztutelako era berdifnean landu beren formazio erlijioso ta jakiteezagutza gertatu oi dela ori. Progresuaren aldetik ainbat pauso. Ta izpirituarenetik? Or aurren lehenurratsak ematen ozta-ozta, gaztaro-

ra ifioiz ez atxikitzeke moduan, gafiñera.

Diferentzi onek dakartzkian ondorioak penagarriak dire benetan. Unibersitario ta profesiodunekin lanean ari diren apaizak ao batez diote, fede problemetatik geienbatek or dutela nunbait iturburua. Jakitate-ezagutzak eta teknika-aurrerape-nak bide berriak idikitzen dieten bitartean, Kristautasunaren ezagutzan eztute pauso bat ere aitzinatu. Eta orretara, etor dakizkieken problemei eztakite kristau erantzunik nola asma. Errez da, gafiñera, ortik salto bat egin eta Kristianismua arbuiatzea munduko arazoei erantzupen egoki bat emateko gauza ezte-la-ta.

Eztezan olakorik gerta Aita Santuak eskatzen du bijoaztela ezagutza biak pare, ume ta gazteen formazioan.